

In loesses CaCO₃ reaches maximum peaks, grain size diameter tends to increase (coarser grains) FG index shows values finer than the average, K_d index has maximum peaks, M_d is of medium values well as S_σ, S_k and K indices.

Parameter values can be applied to distinguish between young and old loesses. The latter contain less CaCO₃, higher grade of fineness having positive K_d peaks of only medium values. They are sorted better having lower M_d, higher K and lower S_k values.

Translated by L. BASSA

A 120 éves Magyar Földrajzi Társaság tőprengő köszöntése⁴

Nem akarok ünnepontó lenni még e provokatívnak tűnő címmel sem, hiszen kevés tudományterület büszkélkedhet olyan nagy múltú tudományos társasággal, mint a miénk. Éppen ezért elgondolkodtató, hogy miért pont a geográfia részüül időnként méltatlan elhallgatásban, más vonatkozásban pedig miért került rendszeresen a támadások keresztútjába? Miért éppen e tudományterülettel kapcsolatban kezdődik újra és újra a kiszorftódsi, pl. az oktatásban?

No, és az ünnepegeink, akárcsak a legújabbak is! A tudományterületünk egyik legnagyobb alakja, id. LÓCZY LAJOS és Társaságunk által szervezett, 1891-ben indftott Balaton-kutatás 100. évfordulójának 3 napos tudományos ülészak formájában való megünneplésére a XXXIII. Hidrobiológus Napok keretében, négy rokontudományi intézmény, ill. társulat szervezésében, *Társaságunk hivatalos részvétele nélkül* került sor. Más kérdés, hogy a közel 50 előadás sorában az elsők között szerepeltették a rendezők Társaságunk reprezentánsait, SOMOGYI SÁNDORT, MAROSI SÁNDORT és KUBASSEK JÁNOST. A TELEKI PÁL tragikus halálának 50. évfordulója alkalmából legmagasabb állami és akadémiai vezetői szintű részvétellel sorra került ünnepegeek megannyi szervezője közül sem jutott senkinek az eszébe, hogy TELEKI elsősorban geográfus volt, a hazai gazdaságföldrajz megalapítója, Társaságunknak hosszú évtizedeken át reprezentánsa, egyik vezetője, s illene a geográfusokat is bevonni a megemlékezekek sorozatába. A szervezés előrehaladott szakaszában nekünk kellett szorgalmaznunk, hogy társrendezők lehessünk, s előadásokkal (HAJDÚ ZOLTÁN, PAPP-VÁRY ÁRPÁD, továbbá BORA GYULA elnökünk közreműködésével) fejezhessük ki tiszteletünket nagy elődünk emléke előtt. Persze nem nagyjaink és érdemeik más szakterületek általi kisajfúttásán kell bánkódnunk! Ilyesmire még inkább büszkéek is lehetünk. Mégis, felvetődik a kérdés, hol és mikor adunk okot mellőzésre, presztizsveszítésre, kedves Tagtársaink? Ez talán már azzal kezdődik, hogy joggal kérdezhetjük: hol marad a saját rendezvényeink minimális propagálása? Pl. 120 éves jubileumunkról egyetlen „tömegkommunikációs eszköz”, de még a szakajtó sem emlékezett meg, sokt népes tagságunk is alig szerzett-szerezhetett róla tudomást!

Hiába voltak és vannak ma is kiváló képviselői e tudományterületnek, ha mi magunk nem vagyunk hajlandók tudomást venni róluk. Nem a megemlékezekek, emléktáblákra, koszorúkra, emlékülésekre gondolok, hanem mindenekelőtt az oktatásra és a közművelődésre. Amit CHOLNOKY JENŐ 1910-ben, a Földrajzi Közleményekben megjelent cikkében kifogásolt – hogy ti. „intelligens” embernek az számít, aki tudja, ki volt CZUCZOR GERGELY, de fogalma sincs VÁSÁRHELYI PÁL tevékenységéről –, azt elvileg ma is leírhatná. Nézzenek utána: a gimnáziumok I. osztálya számára készült tankönyvben 100 évre visszamenően egyetlen magyar geográfus neve sem fordul elő! (A vízmérnök VÁSÁRHELYINEK már szerencséje volt...) Mondhatják persze, hogy az általános földrajz, de valóban nem járultunk semmi említésre méltó eredménnyel az általános földrajztudomány fejlődéséhez?

Nos, a fentiek miatt választottam a Magyar Földrajzi Társaság köszöntésére e „tőprengő” formát, ami vád és önvád is egyszerre, hiszen szakmán belüli vagyok és nem bírálhatok a kívülfálló eleganciájával.

A kérdés tehát a következő: mi az oka szakmánk, tudományunk „szürkeségének”? Milyen okai vannak, hogy „nem vesznek rólunk tudomást”, hogy olykor még a tudományos fórumokon is elnéző mosoly szökik át az arcokon, ha a földrajz kerül szóba, mint tudomány, miközben a környezetet, amiben élnek és amelyet hasznosítanak, többek között *általunk* ismerik! Megjelentethetünk olyan atlaszt, amelyre nálunk „felkészültebb” országok sem vállalkoztak, publikációink száma lehet bármennyi, mindig akadnak, akik kétségbe vonják a geográfia létjogosultságát és produkciójának tudományos értékét. Miért?

⁴ A Társaság ünnepi közgyűlés keretében 1992. május 27-én emlékezett meg alapításának 120. évfordulójáról. MAROSI SÁNDOR történeti értékelést tartalmazó előadásának kibővített szövege a Földrajzi Közlemények 1992. évi kötetének különszámaként jelent meg.

Vajon miből adódhat ez a kvázi érdektelenség? Ennek egyik oka megítélésem szerint az, hogy a környezettel kapcsolatos ismereteket (legyenek azok természeti vagy társadalmi, egyéni vagy közösségi [oktatás] ismeretek), „felfedezéssel” szerzi meg az ember. Az állandóan változó környezetbe folyamatosan épül be az új ismeret és annak hatásaihoz állandóan alkalmazkodik az ember, ezért azok magyarázatát, netán leírását evidensnek találja. A mai földrajzi felfedezés már nem a földrajzi ökömené horizontjának tágulása, hanem a bonyolult funkcionális rendszer magyarázata. Töprenghetünk tudományunk és a köz „igazságtalanságán”, azon, hogy aki a sors szeszélye folytán, vagy vastag pénztárcája jóvoltából valaha elsőnek felmászott egy kupacra, annak a neve ma a térképlapon olvasható, míg azokról, akik a jelenségek közötti összefüggéseket felismerték és ami lehetővé tette a környezet társadalmi hasznosítását, senki sem hallott. Nem kellene újragondolni a földrajzi ismeretszerzés, oktatás egész tartalmát, rendszerét?

Miből adódik, hogy nincsenek a földrajzi fejlődési korszakokat lezáró és áttekintő, összefoglaló monográfiáink, ami rákényszerítene az értékelésre és szelektálásra, vállalva annak minden veszélyét. Hogyan tovább, ha nem értékelünk, ha nincsenek elméleti munkák?

Nem én vagyok az első, aki e hiányokat felveti, de tény, hogy évtizedek óta nem akadt kutató, aki a hazai geográfia korszakolását és értékelését elvégezte volna, a földrajz fejlődéséről és állásáról nemzetközi összehasonlító alapon képet adott volna. Arra gondolni sem merek, hogy nem olvasunk (ill. csak azt, ami az éppen aktuális cikk, tanulmány megírásához szükséges), inkább az a gyanúm, hogy *leértékelődött a klasszikus értelemben vett tudományos gondolkodás és eluralkodott a pragmatikus probléma-megoldás*. Ma fontosabb és értékelhetőbb, ha valaki „a hazai nyesttenyésztés és szőrszálhasogatás területi típusairól” ír, mintha valamely elméleti kérdésre kérésre válaszolna. Persze ezen ne nagyon csodálkozzunk! Az előbbinek ugyanis még lehet szponzora, az utóbbinak kizárt...

MAROSI SÁNDOR „120 éves a Magyar Földrajzi Társaság” c. előadásából és tanulmányából kiviláglik a hazai földrajz (a tudományos és a társasági tevékenység) fejlődésének három sajátos korszaka: a múlt századveg és a századforduló ideje, valamint a két világháború közötti és a második világháború utáni időszakok a maguk más-más térdimenzióival. Újra lezárult egy korszak. Az előző két időszak földrajztudományának kritikai elemzéséről már jószerevel lemaradtunk. Ugyanez vár a harmadikra is? Azt kívánom a nagy múltú Magyar Földrajzi Társaságnak, vezetőinek és nagyszámú tagságának, hogy jelenlegi aktív tevékenységével járuljon hozzá a rossz hagyomány mielőbbi megszüntetéséhez!

Folyóiratunk szerkesztőbizottsága nevében egyúttal köszöntjük a jubiláló Társaság alapításától funkcionáló, nagy múltú, tudományunkat és földrajzoktatásunkat szolgáló folyóiratát, a Földrajzi Közleményeket, annak szerkesztőbizottságát, s különös tisztelettel a szinte példátlanul hosszú ideje, az újjászervezéstől 40 éven át szerkesztői feladatokat színvonalasan ellátó MIKLÓS GYULÁt.

BERÉNYI ISTVÁN